

YÛSUF U ZÜLEYHÂ YAZARI SULİ FAKÎH'İN ADI SORUNU

Hasibe MAZIOĞLU

Sulî Fakîh hakkında bilinenler çok azdır. Onun 14. yüzyılda yaşadığı, *Yûsuf u Züleyhâ* adlı bir mesnevi yazdığı, eserin on kadar yazmasının elde bulunduğu bilinmektedir. Sulî Fakih üzerinde bugüne kadar her hangi bir araştırma yapılmadığı gibi Yûsuf u Züleyhâ'sı da Türkiye'de yayımlanmamıştır.¹ Dehri Dilçin, 1946 yılında Türk Dil Kurumu yayınları arasında yayımladığı Şeyyâd Hamza'ya ait Yûsuf ve Zelîhâ² adlı mesnevinin girişinde, Raif Yelkenci'nin özel kitaplığında bulunan Sulî Fakih'in Yûsuf u Züleyhâ mesnevisinden ilk kez söz etmiş, şairin adını da "Sulî Fakih" olarak vermiştir.

Fakih'in kendisi Yûsuf u Züleyhâ'sının içinde eserinin 4800 beyit olduğunu yazar:

*beyti dört bin hem sekiz yüz sağışı
işbu kışsa kim işidüñ iy kişi
İbni 'Abbâs'dan rivâyet eyledük
anuñ ağzından bu sözi söyledük*

Dehri Dilçin bu büyük mesneviden 40 beyti Şeyyâd Hamza'nın eseri ile karşılaştırmış ve birbirine az çok benzeyen beyitleri örnek olarak vermiştir.³

İsmail Hikmet Ertaylan "Türk dilinde yazılan ilk Yusuf u Züleyha" adlı makalesinde⁴ Sulî Fakih'in adını "Süli Fakih" olarak okumuş, Raif Yelkenci'de iki, İzzet Koyunoğlu'da da iki yazması bulunduğunu haber vermiştir.

Halide Dolu Yusuf u Züleyha hakkında yazdığı makalesinde⁵ Sulî Fakih'in adını "Sula Fakih" olarak vermiş ve eserin 8 yazmasını gördüğünü yazmıştır.

¹ Prof. Dr. Osman Fikri Sertkaya'dan öğrendiğime göre Sulî Fakih'in Yusuf u Züleyha mesnevisi Azerbaycan İlimler Akademisi Elyazmalar Merkezi Kütüphanesindeki iki yazmaya dayanılarak Zamina Tapdıq kızı Gadjiyeva tarafından 1991 yılında Azerbaycan'da yayımlanmıştır. *Sulî Fegih, Yusif ve Zuleyha, (XIV. esr Azerbaycan yazılı abidesi Metn ve leksik oçerk)*, Maarif Neşriyyatı, Bakı, 1991, 180 s. Sayın Sertkaya'ya bu bibliyografik yardımı için teşekkür ederim.

² Şeyyad Hamza, *Yusuf ve Zeliha*, Nakleden: Dehri Dilçin, TDK yayını, İstanbul 1946.

³ a.g.e., giriş s. 9, s. 26-40.

⁴ İsmail Hikmet Ertaylan, "Türk Dilinde Yazılan İlk Yusufu Züleyha", *TDED*, 3, s. 211.

⁵ Halide Dolu, "Yusuf Hikayesi hakkında birkaç söz ve bazı Türkçe nüshalar", *TDED*, 4, s. 426-431.

Halide Dolu bu yazmaları aşağıdaki sıra ile verir:

1. Raif Yelkenci yazması,
2. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi No: 970, istinsah tarihi 1163=1749,
3. Topkapı Sarayı Hazine Kütüphanesi No: 813, İstinsahı 1099,
4. Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan nüshası,
5. Raif Yelkenci nüshası I,
6. Raif Yelkenci nüshası II,
7. Agah Sırrı Levend nüshası,
8. İzzet Koyunoğlu nüshası.⁶
9. Azerbaycan İlimler Akademisi Elyazmalar Merkezi Kütüphanesi nüshası I,
10. Azerbaycan İlimler Akademisi Elyazmalar Merkezi Kütüphanesi nüshası II, (Kars yazması)

Halide Dolu'nun Raif Yelkenci'de gördüğü II numaralı yazmada Suli Fakih'in adının "Sula Fakı" olarak verildiği beyit şöyledir:

*büstânın yūsuf' uñ şerh eyledük
bülbul olup dürlü dürlü söyledük*

*artuk eksük.biz bunu itdük ise
yañulup bir yana(ya) gıtdük ise*

*'afv idesiz anı gözetmeyesiz
lutfuñuzdan bizi unutmayasız*

*du'ā kıla bu yazuklu cānuma
dileyesiz günāhum gufrānuma*

*ola kim bu dertlüyi esirgeye
yarlıgadum Şula Fakı'ı diye*

Yukarıdaki 4. beytin vezni hatalı olup eserin tenkitli metni yapıldığında düzelecektir. D. Dilçin'in, Fakih'in başındaki kelimeyi (imlâsı: *سولى* veya *سولى*) 'Suli' okuduğu yazma ile, Dolu'nun 'Sula' (imlâsı: *سوله* olmalı) okuduğu yukarıdaki beyitlerin Raif Yelkenci'de bulunan başka bir yazmadan alındığı anlaşılıyor.

Halide Dolu, makalesinde Topkapı Sarayı Hazine Kütüphanesi No: 813'te kayıtlı yazmada, Suli Fakih'in adının bulunduğu değişik beyti de vermiştir:

*ola kim ben miskini esirgeye
yarlıgadım şol Fakı miskin diye*

⁶ Yine Sertkaya'nın bildirdiğine göre Gadjiyeva'nın kullandığı Azerbaycan İlimler Akademisi Elyazmalar Merkezi Kütüphanesindeki birinci yazma 179 varak, (Kars yazması) diye bilinen ikincisi ise 203 varaktır.

Topkapı Sarayı Kütüphanesi Kataloğunda 813 numarada başka bir eser kayıtlıdır.⁷ Kataloğun İndeksinde de Fakih'in ve Yûsuf u Züleyhâ'sının adı geçmiyor. Yazma, Katalog basılmadan önce kaybolmuş olabilir.

Yukarıda İsmail Hikmet Ertaylan'ın Koyunoğlu'nda Fakih'in eserinin iki yazması bulunduğu haberini verdiğini yazmıştım. Halide Dolu makalesinde, gördüğünü söylediği Koyunoğlu nüshası, hocası Ertaylan'ın haber verdiği Koyunoğlu'ndaki iki nüshadan birisini mi yoksa başka bir nüsha mı olduğu hususunu aydınlatmamıştır.

Vasfi Mahir Kocatürk *Türk Edebiyatı Tarihi* adlı eserinde⁸ Fakih'in adını "Süli Fakih" olarak, yazmış, Yûsuf u Züleyhâ hakkında iki sayfa kadar bilgi vermiş ve eseri inceleyerek değerlendirmiştir. Sulı Fakih, Kur'an'da *Ahsenü'l-Kasas* "hikayelerin en güzeli" (Sûre: 12/3) olarak nitelendirilen bu kutsal konuyu kendisinin de kaleme almasını Şeyyâd Hamza'nın eserinin adından etkilenmiş olabilir. Vasfi Mahir Kocatürk Sulı Fakih'in Yûsuf u Züleyhâ'sının Şeyyâd Hamza'nın her bakımdan zayıf mesnevisinden teknik yönden daha üstün, dil ve ifade bakımından daha olgun büyük bir eser olduğunu ilk kez söylemiştir. Kocatürk, Fakih'in Yûsuf u Züleyhâ'sının sonraki devirlerde bu türden mesnevi yazarlarına örnek teşkil edecek değerde olduğu görüşünü belirtmiştir. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesindeki Yûsuf u Züleyhâ yazmasının (No: 970) 1163=1749 istinsah tarihine göre Fakih'in eserinin 18. yüzyıl ortalarına kadar okunmuş olması Kocatürk'ün değerlendirmesinin isabetini destekleyen bir kaynaktır.

Sulı Fakih'in adının başındaki "Sulı" kelimesi yazmalarda değişik imlâlarla yazılmış olduğundan Fakih'in adının geçtiği eserlerde farklı okunuşlar ortaya çıkmıştır. Yukarıda belirttiğim gibi Dehri Dilçin, yararlandığı Raif Yelkenci yazmasından Fakih'in adını "Sulı Fakih" okumuştur. Bu isim İ. H. Ertaylan ile V. M. Kocatürk'te de "Süli Fakih" şeklindedir. Fuad Köprülü "Sulu'nun yazmalardaki değişik imlâsını doğru okuyarak bugünkü yazılışı ile "Sulu Fakih" yazmıştır.⁹ Sedit Yüksel *Işknâme*'nin girişinde D. Dilçin'e uyararak "Sulı Fakih" yazmıştır.¹⁰ Bu yazmalarda geçen *سوله* yazılışı sebebiyle olmalıdır. A. Sırrı Levend¹¹ "Süle Fakih" okumuş, Leylâ Karahan da eserinde¹² "Süle Fakih" yazmıştır. Türk Dil Kurumu'nun *Tarama Sözlüğü*'ndeki örneklerde *صولو* ve *صلو* imlâlarıyla "sulu" yazılışı da bulunmaktadır.¹³

⁷ *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu*, Hazırlayan Fehmi Edhem Katatay C. I-II.

⁸ Vasfi Mahir Kocatürk, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Anrara, 1970, s. 149-151.

⁹ Fuad Köprülü, *Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul 1926, s. 99; 2. baskı s. 83.

¹⁰ Sedit Yüksel, Mehmed, *Işk-Name*, DTCF yay., Ankara 1965, Giriş, s. 2.

¹¹ Agah Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi I*, TTK yay., Ankara 1973, s. 128-129.

¹² Leyla Karahan, Erzurumlu Darir, *Kıssa-i Yusuf (Yusuf u Züleyha)*, (İnceleme-Metin-Dizin) FDK yayını, 1994, s. 12.

¹³ *Tarama Sözlüğü*, VI, TDK yay., Ankara 1970-1972, s. 4800.

Semih Tezcan bu konunun da yer aldığı makalesinde¹⁴ Dolu'nun okuduğu Sula'yı daha uygun bulmuş olmalı ki “? Sula Fakih” adını kullanmış, ancak bunda da terddüdü olduğunu soru işareti ile belli etmiştir. Tezcan yayıma hazırladığını söylediği makalesinde Sulı Fakih'in adının doğru biçimini tespit edebilmek için yazmalardaki değişik yazılışlarla bunların okunuşları üzerinde durmuştur. Tezcan benim “Sulı” okuyuşum da dahil olmak üzere “araştırmacıların bu yazarın adını Suli, Sulı, Süli, Süle, Sula olarak değişik biçimlerde okuduklarını” bunların ise “yazar adının bir parçası olduğunu sanmıyorum” diyerek kullandığı yazmalarda “söyle, şöyle, bile, şol” kelimelerinin de bulunduğunu yazmıştır.¹⁵ Tezcan müstensihlerin dikkatsizlikleri veya Fakih'e bir ad vermek istemeleri yüzünden “Sula”nın “Suli”ye çevrilmiş olabileceğini düşündüğünü söyleyerek makalesinin aşağıya aldığım 20. notunda *Sula~Suli* ve diğerlerinin kişi adı olduğu gerçeğine yaklaşırsa da bunu açıklamanın güçlüğüne belirtir.

“Yanılıyor olabilirim, belki *Sula~Suli* vb. gerçekten bir kişi adıdır. Ancak böyle bir adı açıklamak hiç de kolay değildir. (Anadolu Türkçesinde kullanılan) Sözlüklerde bunu açıklamaya yarayacak bir sözcük bulunmuyor. Çin ve Arap kaynaklarına göre 8. yy.'ın ilk yarısında yaşamış bir Türgeş hükümdarının adı *Sulu*'dur. Yine 8. yy. başında Curcan hükümdarı olan *Sul Tegin*, Yâkût'un bildirdiğine göre Türk imiş, (bk. Zekeriya Kitapçı, *Türkistan'da Müslüman olan ilk Türk Hükümdarları*, İstanbul 1988, s. 53). Bu hükümdarların soyundan olduğu rivayet edilen tarihçi, yazar ve satranç oyuncusu *Suli* için (öl. 946) bk. *İslam Ansiklopedisi*, c. 11, s. 22 vd. Fakat bu benzerlikler, büyük zaman farkı yüzünden fazla bir şey ifade etmez. Selçuklu, Anadolu beylikleri ve Osmanlı döneminde benzer bir ada rastlanmıyor. Akla yakın gelen tek şey, bu adı *Süli* okuyup bugünkü *Sülü* gibi *Süleyman* için bir küçültme saymaktır. Ne var ki bir yazarın böyle “saklı” bir ad taşımış olması da pek olası değildir.”¹⁶

Tezcan'ın dayanaksız varsayımlarından Sulı Fakih'in adını tespit konusunda kararsızlık içinde olduğu görülüyor. Bu durumda Fakih'in adı sorunu üzerinde durmayı ve şairin adının “Sulı Fakih” olduğunu açıklamayı gerekli gördüm.¹⁷

14 .Semih Tezcan, “Anadolu Türk yazınının başlangıç döneminde bir yazar ve Çarh-name'nin tarihlendirilmesi üzerine”, *Türk Dilleri Araştırmaları*, 4 (1994),s. 75-88.

15 a.g.e., s.79.

16 a.g.e., not 20.

17 Tezcan bu makalesinde *Çarh-nâme* ile *Mesâcidi's-şerife*'nin iki ayrı kişiye ait olduğunu ileri sürüyor. Bu iki eserin de Ahmed Fakih'in olduğunu her ikisini de karşılaştırarak örneklerle göstermeye çalışmışım. (bk. 15. nottaki makalem) Mutasavvıf bir şair ile şeriata sıkı sıkıya bağlı bir şairin eserlerinin ayrı özellikte olacağı düşüncesi kural değildir. İslâm'ın ilk dönemi sayılmayabilir, ancak sonraki yüzyıllarda bazı istisnalar dışında genel olarak her mutasavvıf öncelikle şeriata bağlı kimsedir. Bu, tasavvufta “şeriat, tarikat, marifet, hakikat” sözleriyle ifade edilmiştir. Tasavvuf yoluna girmiş bir kişi hem din hem tasavvuf konusunda eser yazmış olabilir. Bunun örnekleri çoktur.

Sulî Fakih'in adının yazmalarda değişik yazılması ve okunması bu kelimenin imlâsı ile ilgilidir. Bugünkü "su" kelimesinin imlâsı yazmalarda sin س veya sad ص ile yazıldığından "sulu" sıfatı eski metinlerde metinlerde سولى ve سولى biçiminde yazılmıştır. Bu kelime Sulî سولى yazılışının sonundaki y (ى) 'nin Arapça nispet "î" si olabileceği yanılışıyla "Sulî" yanında "Savla" şeklinde de okunabilir.

Ben *Türk Ansiklopedisi*'ndeki "Eski Türk Edebiyatı" makalemde¹⁸ "Sulî Fakih" olarak yazdığım şairin adının yazmalardaki değişik yazılışları ve çeşitli okunuşları üzerinde sürekli düşünmüşümdür. Fakih adının sorun halini almasının ikinci sebebinin yine "Sulu" kelimesinin yazılışı ile ilgili olduğunu sanıyorum. Yazmalarda "Sulî"nin sonundaki y (ى) bazı yazmalarda سولى ve سولى biçiminde yazılmış olabilir. Kimi müstensihlerin acele ile ve dikkatsizlikle bu yazım biçimi سولى ve سولى yazılışı ile karıştırmış olmalarından "Süle" ve "Sula" gibi anlamsız bir kelime ortaya çıkmış olmalıdır. Böylece yine müstensihlerin ve Yûsuf u Züleyhâ hikayesini meclislerde okuyan kıssahanların Fakih'in adının başındaki "Sula", "Süle" gibi anlamsız adları "bu fakîr, ben fakîr, ben miskîn, miskîn, şol" (bk. Dolu'nun makalesi) olarak değiştirmelerinden veya Tezcan'ın gördüğü yazmalardaki "söyle, şöyle, bile, şol" gibi kelimelerini koymalarından türlü değişiklikler ortaya çıkmıştır.

Fakih'in adının böyle karmaşık bir hal alması "Sulu"nun imlâsı ile birlikte kelimenin başka anlamlarının da olmasından ileri gelmektedir. Burada "Sulu" kelimesinin bugünkü anlamlarından başka anlamlarının da bulunduğu konusuna girmeden önce benim "Sulu" veya "Sulî" kelimesinin anlamı üzerinde durmam Yunus Emre Divanı'nda "sulu" kelimesinin geçtiği iki beytin anlamına takılmış olmamdır. Divan'daki bu iki beyti -asıl söyleniş biçimiyle iki dörtlülüğü- veriyorum:

<i>Erenüñ yüzi şulu</i>	<i>himmeti arşdan ulu</i>	
<i>Kimi görseñ bu hulu</i>	<i>eren inayetidür</i>	s. 51/25, tıpkıbasım 73b
<i>Dervişler yüzi sulu</i>	<i>görenler olur delü</i>	
<i>Bâtını 'arşdan ulu</i>	<i>eve dervişler geldi</i>	s. 142/188, tıpkıbasım 197a

Yukarıdaki bu iki beyit Yunus Emre Divanı'nın Fatih nüshasının metnini ve tıpkı basımını yayımlamış olan Abdülbaki Gölpınarlı baskısındadır.¹⁹ Bu iki beyit Yunus Emre divanını yazma nüshalarla karşılaştırarak bastıran Faruk. K. Timurtaş²⁰ ile Mustafa Tatçı'nın²¹ Yunus Emre Divanı baskılarında da vardır. Sulu kelimesi

¹⁸ Hasibe Mazıoğlu, "Türk Edebiyatı (Eski)", *Türk Ansiklopedisi*, 256-257. Fasikül, 1982, s. 91.

¹⁹ Abdülbaki Gölpınarlı, *Yunus Emre. Risâlat al-Nushiyya ve Divan*, İstanbul, 1965.

²⁰ Faruk. K. Timurtaş, *Yunus Emre Divanı*, Kültür Bakanlığı Yay., 1000 Temel Eser Dizisi: 72, Ankara 1989.

²¹ Mustafa Tatçı, *Yunus Emre Divanı*, II, Tenkitli Metin, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1990.

Fatih nüshasında iki ayrı biçimde olup yukarıdaki iki şiirden birincide *صولى* ikincide *صولو* yazılmıştır. Timurtaş ile Tatçı baskılarında da Gölpınarlı baskısındaki gibi iki ayrı imla ile yazılıdır. Tatçı'nın II. Şiirin 1. dizesindeki “yüzi sulu”yu “yüzi suyu” yazmış olması yanlıştır.

Yunus Emre'nin yukarıdaki şiirlerinde geçen “Sulu” sıfatı bugün bilinen anlamlarıyla açıklanamamaktadır. Bu yüzden Koca Yunus'un himmetiyle “Sulu”nun başka anlamlarının olması gerektiği üzerinde durarak konuyu araştırmaya başladım. Yunus Emre'nin şiirlerinde geçen bu kelimenin Eski Anadolu Türkçesiyle yazılmış başka metinlerde ve şiirlerde de geçebileceği düşüncesiyle elimin altında bulunan eserlere bakarak birkaç örnek de buldum. Bunları aşağıda veriyorum:

benüm düşdi naqşum kamudan şulu

beni eylediler kamudan ulu Mes'ûd bin Ahmed, *Süheyl ü Nevbahâr* 609.²²

göründi bî-behâ bir dâne lu'lû

sa'âdet kulzumundan hûb u şulu Fahri's *Husrev u Şirin*, 4a 282. beyit²³

bile almış idi şâh-ı hünerver

bir iki şulu ter pākîze gevher Cem, *Cemşid ü Hurşid*, 2259. beyit²⁴

Yukarıdaki beyitlerden *Süheyl ü Nevbahâr*'da “Sulu” sıfatına eserin Sözlük kısmında “taze, canlı, güzel” anlamları verilmiştir.

Husrev ü Şîrîn'de “inci” için kullanılan *hûb u şulu* sıfatları güzel ve parlak anlamındadır.

Cemşid ü Hurşid'de yine “inci (gevher)”in sıfatı olarak kullanılan “Sulu” kelimesine eserin sözlük kısmında “parlak” anlamı verilmiştir.

*Tuhfe-i Murâdî*²⁵ adında kıymetli taşların özelliklerinin anlatıldığı II. Murad'a sunulmuş eserde “Sulu” sıfatı taşların nitelikleri anlatılırken Farsça “ab-dar” karşılığında sık sık kullanılmıştır. *Tuhfe-i Murâdî*'nin yazması TDK'nun *Tarihsel Sözlük* çalışmasında taratılmıştır. (bk. 3b, 17b, 18a, 29a, 30b, 34b, 35b, 38b ...)

Türk Dil Kurumu'nun yayınladığı *Tarama Sözlüğü*'nün²⁶ V. ve VI. ciltlerinde ise aşağıdaki örnekler vardır:

Miftâhu'l-luga, **şâd-âb** شاداب : sulu ve taze sebze.

Yüzü sulu:

1. Yüzü taravetli, parlak, güzel, asil yüzlü.

²² Cem Dilçin, Mes'ud bin Ahmed. *Süheyl ü Nevbahar*, (İnceleme-Metin-Sözlük), Ankara 1991.

²³ Barbara Flemming, Fahri. *Husrev ü Şirin*, Wiesbaden 1974 (4a 282. Beyit)

²⁴ Cem, *Cemşid ü Hurşid*, Hazırlayan: Adnan İnce, TDK yayını, Ankara 2000.

²⁵ *Tuhfe-i Murâdî fî İlmî'l-cevâhir*, İstanbul Süleymaniye Ktp. Ayasofya Bl. No: 3577.

²⁶ *Tarama Sözlüğü*, V, s. 3570; VI, s. 4800. (*Tarama Sözlüğü*'nde transkripsiyon yapılmamış olduğundan buraya aldığımız örnekler *Tarama Sözlüğü*'nde yazılı biçimleriyle verilmiştir).

Baktım anın boyu boylardan ulu
Gördüm anın yüzü yüzlerden sulu Garîb-nâme
Ki yiğütdürür hub u aslı ulu
Hünermend hoş-hulk u yüzü sulu Süheyl ü Nevbahâr
Raviler eder Resullullah eyitti çün gelem?
Kapusuna ede Hazin kimsin ey yüzü sulu
Derilüp cem' olur cümle ulular
Münevver yüzü sulu bahtlular Hadidi

2.Şerefli, namuslu, haya, hicab sahibi.

Derilüp divana geldi ulular
Ad u san issi vü yüzü sulular

Ve kendi halalın sevici ola, arı dirlikli ve yüzü sulu ve eteğin saklayıcı ola

Bu örneklerden “Sulu”nun “taze, canlı, güzel, parlak, şerefli, namuslu” anlamlarına geldiği anlaşılıyor. Eski Anadolu Türkçesi ile daha sonraki yüzyıllara ait metinler tarandıkça “Suli” kelimesinin anlam genişlemesiyle ilgili değişik bol örnekleri elde edilecektir.

“Su” ve “Sulu” kelimeleriyle canlı, güzel, parlak vb. sıfatlar arasındaki ilgi Divan şairlerimizin de gözünden kaçmamış, bu ilgiyi şiirlerinde işleyerek çeşitli sanatlar yapmışlardır. Burada yalnızca Baki'den bir örnek vererek bu konuyu ayrı bir yazıda ele almak düşüncesiyle makalemi daha fazla uzatmak istemedim:

'ârızunda ol iki zülf-i girih-gîrûñ senüñ
şuya konmuş iki garrâ tâze sünböldür baña
 (Yüzünün iki yanındaki kıvrım kıvrım saçlar bana,
 suya konmuş taze ve parlak iki sünbül gibidir).

Bâkî'nin beytinde ‘yüz’ saf temiz suya, ‘kıvrıcık temiz saç’, şekli parlaklığı ve korkusuyla sümbüle benzetilmiş, ayrıca “leff ü neşr” sanatı yapılmıştır. Beytin “mazmun”u ise Kur’an’daki bütün canlıların sudan meydana geldiği mealindeki ayete işaretler. (Sure: 21/30)

Bu arada yaptığım araştırmayı destekleyen bir makalenin varlığını Prof. Dr. Ahmed Bican Ercilasun haber verdi. Bu makale Doç. Dr. Fatma Özkan’ın “Selcen” adının kökeni hakkında yaptığı bir araştırmadır.²⁷ Dede Korkut Hikayesinde Kanturalı’nın adaklısı sonra da eşi olan Selcen’in adının kendi kızının da adı olması Özkan’ın bu araştırmayı yapmasına sebep olmuş. Özkan bu araştırmasıyla Selcen adının kökeninin “Sulucan”dan gelen birleşik bir isim olduğu sonucuna varmıştır. Burada Özkan’ın “Sulu” kelimesi anlamı hakkında yazdıklarına kısaca değineceğim:

²⁷ Fatma Özkan, “Selcen adı hakkında”, *Türk Dili*, 524, Ağustos 1995, s. 907-914.

Özkan Sulu kelimesinin bütün Türk lehçelerinde “Sulu, Sılu, Suluu, Suluv/Suluw” vb. biçimleriyle eskiden beri kullanıla geldiğini örnekler vererek anlatmıştır. Bu örneklerde “Sulu” kelimesinin “güzel, yakışıklı, temiz, iffetli, doğru, pürüzsüz, mükemle, nazik ...” anlamlarıyla isim ve sıfat olarak kullanıldığını açıklamıştır. Özkan’ın *Kutadgu Bilig*’den örnek olarak aşağıdaki beyitleri vermesi doğru olacaktır.²⁸ *Kutadgu Bilig*’de *sulu*’nun *suvluğ* biçiminde geçtiği iki beyt veriyorum:²⁹

2524. beyit *Neçe kızğu eñlig yüzi suvluğ er*
Tişilerde ötrü özi boldı yir

“Nice al yanaklı yüzü sıhhatli pırıl pırıl parlayan erkek,
kadınlar yüzünden toprak olup gitmiştir”.

4297. beyit *yüzüñg tutçı suvluğ tutayın tise*
tilin sözleme sözni yalğan usa

“Her vakit şeref ve itibarını muhafaza etmek istersen
ağzından yalan söz çıkarmamağa dikkat et”.

Miftahu’l-luga, Halimi Sözlüğü gibi Farsçadan Türkçeye çevrilmiş eski Sözlüklerde, Çağataycanın, Kırgızcanın vb. eski ve yeni Sözlüklerinde, *Proben*’de değişik anlamları ile bulunan “Sulu” kelimesi Hüseyin Kazım Kadri ve Redhouse sözlüklerinde bile vardır.

“Sulu” kelimesi hakkında buraya kadar yapılan açıklamalardan ve verilen örneklerden analizildiği üzere “Sulu Fakih” in adının anlamının “yüzü güzel, yüzü nurlu Fakih” olduğu açıkça anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak, bu makale ile Yunus Emre’nin yukarıdaki iki şiirinin anlaşılması da kolaylaşmıştır. Artık şimdi Yunus’un beyitlerini gönül rahatlığı ile okuyarak ve anlamını içimize sindirerek açıklayabiliriz:

Erenüñ yüzi şulu himmeti arşdan ulu
Kimi görseñ bu hulu eren inayetidir s. 51/25, tıpkıbasım 73b

“Erenin yüzü nurlu ve güzeldir. Himmeti de arştan yücedir.

Kim erenin huyunu huy edinirse, bu kendisine erenin bir yardımcı, himmetidir”.

Dervişler yüzi sulu görenler olur delü
Bâhtını ‘arşdan ulu eve dervişler geldi s. 142/188, tıpkıbasım 197a

“Görenlerin hayretten deli olacağı, yüzleri nurlu,
kalpleri arştan da yüce dervişler evimize geldi”.

²⁸ Fatma Özkan’ın makalesinde “sulu” ve “silig” kelimeleri birbirine karıştırılmıştır. *Divanü Lügat’t-Türk*’ten örnek olarak *silig* kelimesinin geçtiği beyitleri de vermesi doğru değildir. Çünkü *sulu* ve *silig* > *sili* kelimeleri her ne kadar anlamca birbirlerine yakın iseler de bu iki kelimenin kökleri ve yapıları ayrıdır. *Selcen* adının anlamı da bence “arı kız, temiz kız” olmalıdır.

²⁹ Reşid Rahmeti Arat, *Kutadgu Bilig*, Metin, TDK 2. baskı, Ankara 1979; Çeviri, TTK 1959.